

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (kustantajan versio).

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat saattavat poiketa alkuperäisestä julkaisusta.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Mattila, O. & Elo, S. 2023. Työelämänäkökulma hoitotyön ydinosaamiseen tulevaisuudessa. Lumen – Lapin ammattikorkeakoulun verkkolehti (1).

URL: <https://www.lapinamk.fi/loader.aspx?id=30785b27-6cb3-47e5-9109-ed53482d1300>

Työelämänäkökulma hoitotyön ydinosaamiseen tulevaisuudessa

Outi Mattila, TtT, yliopettaja, Tulevaisuuden terveysterveyst, Lapin ammattikorkeakoulu

Satu Elo, TtT, dosentti, yliopettaja, Tulevaisuuden terveysterveyst, Lapin ammattikorkeakoulu

Asiasanat: Hoitotyö, osaaminen, työelämäyhteydet

Hoitotyön koulutuksen työelämärelevanssi

Työelämän näkökulman vahvistaminen korkeakoulutuksessa tarkoittaa yksinkertaisimmillaan sitä, että opiskelijoille pyritään opettamaan asioita, joita heidän ajatellaan tarvitsevan työelämässä. Korkeakoulutuksen työelämärelevanssia voidaan edistää monin eri tavoin. (Brauer ym. 2020.) Sosiaali- ja terveysterveystalan korkeakoulutuksessa työelämärelevanssi on kansallisella tasolla hyvä. Tärkeimmät keinot työelämärelevanssin toteutumiseen ovat harjoittelu sekä työelämän edustajien osallistuminen opetussuunnitelmatyöhön. (Konkola ym. 2021.)

Hoitotyön koulutuksen ja työelämän yhteistyö on yhä tärkeämpää. Olemassa olevista hyvistä käytänteistä huolimatta sosiaali- ja terveysterveystalan koulutuksia tulee toteuttaa vielä nykyistä enemmän työelämä- ja asiakaslähtöisesti sekä yhteiskunnan ajankohtaiset ilmiöt huomioiden (Konkola ym. 2021). Ammattikorkeakoulun keskeinen tehtävä on kouluttaa osaajia ammatillisiin asiantuntijatehtäviin (Ammattikorkeakoululaki 2014/932 § 1:4), joten opetustarjonnan työelämälähtöisyydelle ja työelämän tarpeisiin vastaavuudelle on velvoite lainsäädäntöä myöten. Tämä on lisäksi yhteiskunnallisesti resurssiviisasta koulutuksen suunnittelua ja tarjoamista. Työelämän ja korkeakoulun välinen yhteistyö on myös esimerkki siitä, miten työelämä voi uudistaa osaamista ja osaaminen voi uudistaa työelämää. Yhteistyön kivijalka on yhteinen ja jaettu tieto. Yhteistyö luo parempaa keskinäistä ymmärrystä ja auttaa tekemään molemmiin puolin palvelevia tarvelähtöisiä ratkaisuja osaamisen kehittämiseen. (Arola ym. 2022.)

Osaaminen on myös resurssi. Tarvelähtöisen osaamisen kartoittaminen yhteistyössä on resurssiviisautta. Osaamisen kartoittamista tarvitaan opetuksen kehittämistyössä ja konkreettisesti opetussuunnitelmatyössä. Opetus perustuu aina laadittuihin opetussuunnitelmiin, joita eri koulutusten on uudistettava aika-ajoin työelämän osaamisvaatimuksiin tukeutuen. Lapin ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutuksissa opetussuunnitelmatyö on jatkuva prosessi, jossa työelämälähtöisyys kulkee tiiviisti mukana. Virkkulan (2022a) mukaan opetussuunnitelmatyö voidaan jakaa laajuuden mukaan opetussuunnitelmien tarkistamiseen tai uudistamiseen. Opetussuunnitelman (OPS) tarkistaminen on vuosittaista työtä, jolloin opetuksen sisältöjä, toteutusta ja arviointeja muokataan tarpeen mukaisesti. Sen sijaan uudistaminen on harvemmin tapahtuvaa tarkistamista perusteellisempaa työtä, joka tällä hetkellä on ajankohtaista Lapin AMKin hoitotyön koulutuksissa. Tavoitteena on, että vuoden 2024 alusta aloittavilla hoitotyön opiskelijoilla on käytössä uudistettu OPS.

Uudistetun opetussuunnitelman mukaan sairaanhoitaja- ja terveydenhoitajaopiskelijoiden tulisi saavuttaa sitä osaamista, mitä tällä hetkellä voidaan arvioida työelämässä tarvittavan heidän valmistuessaan terveydenhuollon ammattilaisiksi. Opetussuunnitelman uudistamisessa on erilaisia vaiheita (Khan ym. 2015, Bhuttah 2019, Virkkula 2022b), joista keskeinen on koulutuksen ydinosaamisen kuvaus. On tärkeää saada monipuolinen kuvaus tulevasta ammatillisesta toimenkuvasta. Osana opetussuunnitelman kehittämistyötä olemme selvittäneet työelämän toimijoiden näkemyksiä hoitotyössä tarvittavasta osaamisesta tulevaisuudessa. Työelämätarpeiden tunnistaminen mahdollistaa opetussuunnitelmien kehittämisen aitojen osaamistarpeiden mukaiseksi. Sähköinen kysely toteutettiin loppuvuodesta 2022. Vastaajia pyydettiin määrittelemään hoitotyöntekijöiden tärkeimpiä osaamisvaatimuksia viiden vuoden päähän vastaamisajankohdasta. Esitämme tässä artikkelissa kyselyn keskeisiä tuloksia.

Osaamisvaatimukset hoitotyössä

Hoitotyön osaamisvaatimukset muuttuvat jatkuvasti erilaisten yhteiskunnassa ja työelämässä tapahtuvien muutosten myötä. Väestön ja työelämän muutokset edellyttävät hoitotyöntekijöiltä osaamista, joka tulee ennakoida koulutuksen suunnittelussa ja opetuksessa (Silén-Lipponen & Korhonen 2020). Hoitotyön ydinosaamisen oppiminen on keskeinen osa sairaanhoitaja- ja

terveydenhoitajakoulutusta. Sairaanhoidajatutkinnon koko laajuus on 210 opintopistettä ja terveydenhoitajatutkinnon laajuus on 240 opintopistettä sisältäen sairaanhoitajan ydinosaamisen. Yhteistä osaamista hoitotyön opetussuunnitelmissa on 180 opintopistettä eli yleissairanhoitajan ammatillinen ydinosaaminen. Hoitotyön ydinosaamisella tarkoitetaan tässä yhteydessä yleissairanhoitajan ammatillista ydinosaamista eli sitä osaamista, joka sisältyy jokaisen Lapin AMKin hoitotyön (sairanhoitaja ja terveydenhoitaja) koulutuksessa opiskelevan opetussuunnitelmaan.

Sairaanhoidajakoulutusta ohjaa EU direktiivi 2005/36/EY, joka määrittelee koulutuksen laajuudeksi EUn maissa vähintään 180 opintopistettä. Suomessa sairaanhoitajan tutkinnon laajuus on muusta Euroopasta poikkeavan laajuinen. EU direktiivi ohjaa sekä koulutuksen sisältöä että ammattitaitoa edistävän harjoittelun osuutta opinnoissa. Harjoittelua on oltava vähintään puolet koulutuksen minimikestosta. Suomessa sairaanhoitajaopinnoissa opettavan osaamisen yhtenäistämistä on määritelty vuosina 2018–2020 Yleissairanhoitajan (180 op) ammatillisen ydinosaamisen arvioinnin kehittämisen -hankkeessa. Hankkeessa määriteltiin sairaanhoitajan osaamisvaatimukset ja niiden sisällöt. Osaamisvaatimukset ovat jaoteltu 13 osa-alueeseen, joihin on määritelty myös sisällöt. (Silén-Lipponen & Korhonen 2020.)

Sairaanhoitajan ydinosaamisen osa-alueiksi on määritelty: 1) ammatillisuus ja eettisyys, 2) asiakaslähtöisyys, 3) kommunikointi ja moniammatillisuus, 4) terveyden edistäminen, 5) johtaminen ja työntekijyysoosaaminen, 6) informaatioteknologia ja kirjaaminen, 7) ohjaus- ja opetusosaaminen sekä omahoidon tukeminen, 8) kliininen hoitotyö, 9) näyttöön perustuva toiminta, tutkimustiedon hyödyntäminen ja päätöksenteko, 10) yrittäjäyys ja kehittäminen, 11) laadun varmistus, 12) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä ja 13) potilas- ja asiakasturvallisuus. Osa-alueisiin sisältyy 105 osaamisvaatimusta, joiden määrä vaihtelee (3–41) osa-alueittain. Lapin AMKin hoitotyön koulutuksen opetussuunnitelmissa on hyödynnetty näitä kehitettyjä ydinosaamisen osa-alueita ja osaamisvaatimuksia.

Työelämän näkökulma hoitotyössä tarvittavasta osaamisesta

Hoitotyön ydinosaamisen määrittely on tehty kansallisella tasolla perusteellisesti vuosina 2018–2020. Osaamisen määrittelyn lisäksi on kehitetty pedagogisia ratkaisuja ja osaamisen arviointia tukemaan hoitotyön opiskelijan osaamisen kehittymistä. (Silén-Lipponen & Korhonen 2020.) Lapin AMKin hoitotyön koulutus on ollut mukana kehittämistyössä ja

integroinut tuloksia omiin koulutuksiin. Kehittämistyö on kuitenkin jatkuvaa ja ajassa muuttuvaa. Kansallisen osaamisen viitekehyksen lisäksi näemme hoitotyön opetussuunnitelmien uudistamisessa tärkeänä myös päivitetyn tiedon Lapin alueen työelämän toimijoiden näkökulmasta.

Pyysimme työelämässä toimivia lappilaisia sairaan- ja terveydenhoitajia (n=17) nimeämään sähköisellä kyselyllä kolme tärkeintä hoitotyön osaamisvaatimusta viiden vuoden päästä. Kyselyn tulokset jakautuivat 15 osaamisvaatimukseen, joista suurimmaksi ryhmäksi muodostuivat vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot sekä digitaidot sisältäen esimerkiksi kyvyn hyödyntää digitaalisia ratkaisuja hoitotyössä sekä ohjata asiakkaita. Myös työhyvinvointiin kiinteästi liittyvät tekijät, kuten paineen- ja stressinsietokyky sekä itsensä johtaminen nostettiin keskeisiksi osaamisalueiksi. Nämä osaamisvaatimukset ovat linjassa edellä esitettyjen sairaanhoitajan ydinosaamisen alueiden kanssa. Huomionarvoista on kuitenkin se, että erityisesti itsensä johtaminen nousi esille voimakkaasti, eikä sitä ole aiemmin nostettu ydinosaamisalueeksi. Tätä voi osin selittää hoitotyön tilanne, jossa osaavasta työvoimasta on puute, joka osaltaan vaatii uudenlaista itsensä johtamista ja työnhallintaa paineen ja kiireen keskellä. Kyselyssä osaamisvaatimuksiksi nousivat seuraavat osa-alueet:

1. Vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot (f=8/17)
2. Digitaaliset ratkaisujen hyödyntäminen ja digitaidot (f=7/17)
3. Kliininen osaaminen ja ammattitaito (f=4/17)
4. Hoidontarpeen, hoidon jatkuvuuden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin arviointi (f=3/17)
5. Moniammatillisuus ja verkostomainen työskentelyote (f=3/17)
6. Vastuullisuus, luottamuksellisuus ja eettisyys toiminnassa (f=3/17)
7. Lääkehoito (f=3/17)
8. Itsensä ja oman toiminnan johtaminen (f=4/17)
9. Paineen ja stressinsietokyky (f=2/17)
10. Omasta jaksamisesta huolehtiminen (f=2/17)
11. Terveiden edistäminen ja ennaltaehkäisevä toiminta (f=2/17)
12. Ikäihmisten hoitotyö (f=2/17)
13. Rokotusosaaminen (f=1/17)
14. Hygienia (f=1/17)

15. Tietokantojen käyttäminen (f=1/17)

Toisessa avoimessa kysymyksessä vastaajia pyydettiin kuvaamaan toiveita koulutuksen kehittämiseksi. Vastaukset liittyivät pääosin edellä kuvattujen osaamisvaatimusten huomioimiseen koulutuksen sisällöissä. Lisäksi hoitotyön koulutuksessa toivottiin huomioon otettavan yhteistyö työelämän kanssa. Työelämäneustajat toivat myös esille joustavuuden tarpeen, jotta opintoja on mahdollista suorittaa työelämästä käsin tilanteessa, jossa hoitohenkilökunnasta on puutetta. Osaltaan toivottiin aikaan ja paikkaan sitomattomien opintojen tarjoamista, mutta myös kampanjoilla tapahtuvia käytännön harjoituksia, kuten teknologian käytön harjoittelua ja erilaisia simulaatioita. Koulutukseen sisältyvät harjoitukset kuuluvat keskeiseksi osaksi sairaanhoitajan työhön kasvamista, mutta työelämätaidot ja työelämärelevanssi kehittyvät merkittävässä määrin myös työelämäharjoittelussa. Tähän on jatkossakin oltava riittävät resurssit niin ammattikorkeakoululta kuin työelämästä tulevan harjoitteluohjauksen osalta.

Tulokset osoittavat, että suunniteltu sairaanhoitaja- ja terveydenhoitaja koulutuksen rakenne vastaa hyvin työelämän vaatimuksiin tulevaisuudessa. Kysely pääosin varmisti olemassa olevaa ymmärtämystämme, mutta toi lisäksi joitakin huomioon otettavia tekijöitä etenkin työhyvinvoinnin ylläpitämiseen liittyvien taitojen vahvistamiseksi esimerkiksi opintojen loppuvaiheissa ja harjoitteluissa.

Työelämälähtöisyys on keskeinen elementti hoitotyön koulutuksen kehittämisessä. Työelämän tarpeet eivät pelkästään riitä opetussuunnitelmien kehittämisessä. Opetuksen suunnittelussa on keskeiseksi tehtäväksi tullut kompetenssiluetteloiden laatiminen ja niiden sisällyttäminen opetussuunnitelmiin. Kasvaviin tulevaisuustaitoluetteloihin liittyy myös ongelmallisuutta, mikäli ne muuttuvat toiveen toteutumiksi. Opetuksen tavoitteissa tulisi huomioida tiedon kehitys ja monipuolinen asiantuntemus osaavan suorituksen ja ongelmanratkaisun perustana. Ratkaisua tulisi etsiä eri ammatti- ja toimialojen muutosten ymmärtämisestä ja sen analysoimisesta, minkälaista tietoa ja asiantuntemusta tarvitaan. (Miettinen ym. 2021.) Tulevaisuuden hoitotyössä tarvittava osaaminen on yhteydessä tiedon kehittymiseen ja uusiutumiseen, yhteiskunnan ja ympäristön muutoksiin sekä ongelmiin, joita on mahdoton ennakoita.

Lapin AMKissa hoitotyön koulutusten opetussuunnitelmat ovat osaamisperustaisia ja työelämän tarpeisiin perustuvia. On todettu, että osaamisperustaisuus mitä ilmeisimmin palvelee opetuksen työelämälähtöistä kehittämistä, mutta tiukassa osaamisperustaisuudessa pitäytymisessä on se riski, että opiskelijoiden ammatillinen kehittyminen kapenee. Tulevaisuuden työelämässä toimimisen kannalta kokonaisvaltainen ammatillinen, persoonallinen ja eettinen kasvu voi olla jopa keskeisempää kuin määriteltyjen oppimis- tai osaamistavoitteiden saavuttaminen. (Rantanen & Marjanen 2019.) Myös resurssiviisuus voidaan määritellä myös yhdeksi toimintaa ohjaavaksi arvoksi koulutuksia ja opetussuunnitelmia kehitettäessä. Kyky käyttää erilaisia resursseja harkitusti yhteistyössä, hyvinvointia ja kestävästä kehitystä edistäen voidaan päästä parhaaseen lopputulokseen.

Lähteet

Ammattikorkeakoululaki 14.11.2014/932. Viitattu 15.1.2023 [Ammattikorkeakoululaki 932/2014 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Arola, M., Huttula, T., Jämsén, P., Kirjavainen, A., Mustikainen, H., Ranki, S., Santamäki, I., Vesa, A-M. & Villanen, J. 2022. Tulevaisuuden osaaminen syntyy ekosysteemeissä. Uuden osaamisjärjestelmän kuvaus. Sitran selvityksiä 204 [Tulevaisuuden osaaminen syntyy ekosysteemeissä \(sitra.fi\)](#)

Bhuttah, T.M., Xiaoduan, C., Ullah, H. & Javed, S. 2019. Analysis of Curriculum Development Stages from the Perspective of Tyler, Taba and Wheeler. *European Journal of Social Sciences*, 58 (1):14–22.

Brauer, S., Pajarre, E., Nikander, L., Häkkinen, R., & Kettunen, J. 2020. Kehittämishankkeet korkeakoulutuksen työelämärelevanssin edistäjänä. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 22(1), 8–25.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/36/EY. Viitattu 15.1.2023 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005L0036&from=PT>

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI). 2019. Korkeakoulujen auditointikäsikirja 2019–2024. Karvi. Viitattu 15.1.2023 [KARVI_Korkeakoulujen_auditointikäsikirja_2019-2024_FINAL.pdf](#)

Khan, M. A. & Law, L. S. 2015. An Integrative Approach to Curriculum Development in Higher Education in the USA: A Theoretical Framework. *International Education Studies* 8 (3), 66–76. Viitattu 19.1.2023. <http://dx.doi.org/10.5539/ies.v8n3p66>

Konkola, R., Hauta-aho, H., Hiilamo, H., Karttunen, M., Niemi, J., Tuominen, M. Huusko, M. & Väättäin, H. 2021. Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen arviointi. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 14:2021.

Miettinen, R., Pehkonen, L., Lang, T. & Pihlainen, K. 2021. Euroopan Unionin elinikäisen oppimisen avaintaidot, Eurooppalainen tutkintoviitekehys ja oppilaitosten opetussuunnitelmien kehittäminen. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja* 23 (2). 13–31.

Rantanen, T., & Marjanen, P. 2019. Osaamisperusteisuus ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmien kehittämisen lähtökohtana – Näkökulmia osaamisperusteisuudesta käydyin keskustelun arvolähtökohtiin. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 21 (3), 25–34.

Silén-Lipponen, M. & Korhonen, T. (toim.) 2020. Osaamisen ja arvioinnin yhtenäistäminen sairaanhoitajakoulutuksessa – YleSharviointi-hanke. Savonia-amk. Viitattu 15.1.2023 <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020111089877>

Virkkula, E. 2022a. Opetussuunnitelman uudistaminen korkeakoulussa. Osa I: koulutuksen tarkoitus. *Oamk Journal* 121/2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2022080953423>

Virkkula, E. 2022b. Opetussuunnitelman uudistaminen korkeakoulussa. Osa II: ydinosaamisesta osaamisprofiilin laadintaan. *Oamk Journal* 122/2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2022080953424>